

El cinquè en joc - Robertson Davies

La novel·la de Robertson Davies (1913-1995) narra una vida sencera, des de la infància fins a la vellesa, explicada pel protagonista des de la distància que atorga l'experiència i la reflexió, és a dir, d'una manera no del tot fiable. En aquest sentit, el llibre combina les exploracions morals de les obres de Carol Shields amb la fredor narrativa del majordom Stevens a *El que resta del dia*, de Kazuo Ishiguro. Són obres que només es poden escriure des de la maduresa, i que fan que recuperem la fe en el gènere novel·lesc, que és la millor eina que s'ha inventat fins ara per descriure de manera comprensible les estranyes mutacions que van conformant les nostres vides.

Sostenen els psicòlegs que escrivim incansablement la novel·la de la nostra vida, adaptant-la als canvis i mirant de fer-la unitària i coherent. Aquesta és l'empresa que emprèn Dunstan Ramsay quan compon un relat que sorgeix íntegrament a partir d'una escena inicial, fruit de l'atzar però tan determinant que els quatre personatges que s'hi troben involucrats veuran com a partir d'aleshores els seus destins es vinculen de manera indissoluble. Aquest és el sentit del títol: el narrador es veu a si mateix com el personatge que, sense ser protagonista de l'obra, està en contacte amb els altres i desbloqueja o fa progressar l'acció en els moments adequats. Així és com es veu a si mateix: secundari durant la major part del temps, però imprescindible a l'hora de moure –de vegades de manera inconscient– els fils darrere l'escenari. Només en les dues ocasions en què Dunstan Ramsay topa amb algun personatge més intel·ligent que ell, el lector accedeix a una nova visió que li fa replantejar-se el que, amb un joc de miralls singular, ha revelat el protagonista sobre ell mateix.

Situat en un poble canadenc a començaments de segle, dominat per les tibantors i els protocols establerts entre les diferents congregacions religioses, *El cinquè en joc* se sosté en el sentiment de culpa i de redempció que sent el narrador, en la necessitat del càstig i de la justícia, ni que sigui al cap de desenes d'anys. El *leitmotiv* de la religió no es troba tan sols en la minuciosa contextualització històrica i en el rerefons moral de la biografia, sinó que –a causa de l'escena inicial ja esmentada– el protagonista acaba especialitzant-se en vides de sants. És així com coneix l'ancià pare Ignacio, que tot reflexionant sobre la vellesa facilita una altra de les claus del llibre:

“De vegades sóc conscient d'estar seguint el camí traçat per algú que va morir quan només tenia la meitat de l'edat que tinc jo ara. Veig i sento coses que Ell ni va veure ni va sentir. Jo sé coses que Ell no semblava pas que sabés. Cadascú vol un Crist

per a ell i per als que pensen com ell. Molt bé; llavors, ¿cometo una falta si desitjo un Crist que m'ensenyi a ser vell? Tots els ensenyaments de Crist parteixen del dogmatisme, la certesa i la fortalesa de la joventut, però jo necessito alguna cosa que tingui en compte l'augment de l'experiència, el sentit de la paradoxa i l'ambigüitat que arriben amb els anys”.

De la mà de Dunstan Ramsay, assistim al conflicte generacional que viu amb els pares, a la Gran Guerra europea, a la desaparició de la seva família, a la rocambolesca imposició d'una medalla, als amors i als desamors consegüents, als requeriments laborals, a les trampes de l'amistat, a les investigacions hagiogràfiques que l'acompanyen en la maduresa. Com en un viatge iniciàtic, Ramsay va retrobant els personatges que més el van influir en la joventut, que amb els anys el van ajudant a completar les llacunes –les escenes, les històries- que desconeix i que han contribuït a modelar la seva pròpia vida. Així va aprenent a envellir, a assumir errors i culpes, a perdonar –amb dificultats- i –amb prou feines- a oblidar.

El cinquè en joc és el primer volum de la *Trilogia de Deptford*. Els volums posteriors són protagonitzats pels altres personatges que també estaven presents en l'escena que conté, de manera genètica, el miler de pàgines que conforma la trilogia. Cada novel·la es pot llegir de manera autònoma, però el sentit ple només es pot atènyer després de completar-les totes. De fet, a la primera apareixen els membres d'un circ ambulat –pròpiament *freakies*- que poden semblar narrativament desaprofitats si no sabem que l'autor els reprendrà en els volums posteriors.